

Devadesátiny prof. MUDr. Zdeňka Jirky, CSc.

7. května 2018 se dožil významného životního jubilea prof. MUDr. Zdeněk Jirka, CSc., emeritní přednosta Kliniky tělovýchovného lékařství Fakultní nemocnice a Lékařské fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, čestný člen České společnosti tělovýchovného lékařství a České lékařské společnosti J. E. Purkyně

Zdeněk Jirka se narodil 7. května 1928 v Přerově, kde byl jeho otec ředitelem záložny jako prostřední ze tří dětí. Už na gymnáziu v 11–12 letech měl zájem o vše biologické, maturoval v červnu 1947. Při studiu medicíny na LF MU v Brně současně navštěvoval Janáčkovu akademii múzických umění, kde studoval po dva semestry hru na varhany a hudba mu zůstala koníčkem po celý jeho život. Vedle studia medicíny se angažoval ve studentských spolcích a také aktivně sportoval zejména v lehké atletice. V období po únoru 1948 byl za své aktivity ve Svazu vysokoškolského studentstva a Spolku mediků v Brně vyloučen z fakulty pro „ideologickou dezorientaci“. Prof. MUDr. Oktavián Wágner, u něhož dělal demonstrátora, se zasloužil o to, aby mohl na fakultě zůstat a studium dokončit.

Foto: MUDr. Barbora Chrapková

Po ukončení studia medicíny se v roce 1953 dostal do Olomouce na I. interní kliniku k prof. Pavlu Luklovi a později na III. interní kliniku k prof. Vladimíru Pelikánovi a současně na nově vznikající katedru tělovýchovného lékařství, jejímž vedoucím se stal v roce 1964. V roce 1960 byl atestován z vnitřního lékařství a v roce 1968 z tělovýchovného lékařství. Obhájil kandidátskou práci na téma „Ventilační ekvivalenty a spotřeba kyslíku při práci za různých podmínek“ a v roce v roce 1969 byla schválena jeho habilitace, nicméně jeho jmenování docentem se realizovalo až v roce 1990 a profesorem byl jmenován v roce 1991. Přednostou kliniky tělovýchovného lékařství byl až do odchodu do důchodu v roce 1995, na klinice však pracoval nadále.

Díky svým znalostem, nasazení, systematickosti a schopnostem organizačním se mu podařilo postupně vybudovat moderní klinické pracoviště, které plnilo úkoly léčebné, výzkumné i pedagogické na úrovni srovnatelné

s ostatními pracovišti tělovýchovného lékařství u nás, ale i s pracovišti podobného zaměření v cizině. Po letech úsilí a práce celého kolektivu, který vedl více jak 30 let, obsáhl nejen problematiku sportovní medicíny a zátěžové fyziologie, kdy byli dlouhodobě vyšetřováni a sledováni žáci sportovních tříd, tréninkových středisek mládeže i výkonnostní sportovci včetně reprezentantů. V letech 1967–1975 se pracoviště pod jeho vedením podílelo na vyšetření několika tisíc osob ve věku 12–55 let v rámci Mezinárodního biologického programu – Lidská adaptabilia, kterým WHO pověřila ČSSR a jejímž vedoucím byl prof. Seliger. Na základě těchto měření byly zpracovány normy antropologických a funkčních ukazatelů, které platí dosud. Protože pracoviště používala jednotnou metodiku i přístrojovou techniku, je možno i dnes tyto výsledky

používat jednak jako normy zdravé populace a ke srovnávání výsledků u oslabených či nemocných osob. Došlo také ke sjednocení metodiky zátěžového vyšetření v oboru tělovýchovného lékařství, takže lze srovnávat výsledky vyšetření z našich pracovišť. Zdeněk Jirka se rovněž věnoval problematice výživy, zátěžové kardiovaskulární diagnostice a využití pohybu nejen v prevenci, ale i v léčení, v neposlední řadě pak prevenci a terapii poruch pohybového systému.

Do roku 1998 byl školitelem v rámci doktorského studijního oboru Kinantropologie na Lékařské fakultě Univerzity Palackého v Olomouci a Pedagogické fakultě Masarykovy Univerzity v Brně. Už od 80. let byl iniciátorem založení nové fakulty tělesné kultury, kterou se podařilo utvořit společně s učiteli tělesné výchovy na Univerzitě Palackého v roce 1990.

Vedle řady odborných funkcí pracoval Zdeněk Jirka jako rozhodčí a instruktor rozhodčích lehké atletiky, v letech 1972–1990 byl členem federální Zdravotnické rady ÚV ČSTV v Praze a předsedou Komise výživy vrcholového sportu.

Jeho hlavními odbornými zájmy byly tělesná aktivita v prevenci a terapii, životní styl a regenerace sil, a v neposlední řadě speleoterapie. Této problematice věnoval v letech 1993–1999 rozsáhlý výzkumný projekt „Speleoterapie, principy a zkušenosti“ v jeskyních Mladčí, Javoříčku a Zlatých Horách. Společně s iniciátorem projektu doc. RNDr. Vladimírem Panošem, CSc., prokázali, že speleoterapie dětských pacientů je mimořádně účinná a nenáročná léčebná metoda u asthma bronchiale a recidivujících zánětů dýchacích cest.

Použitá literatura:

Jirka, Z.: Historie oddělení tělovýchovného lékařství v Olomouci. Lékař a tělesná výchova. Prosinec 1990; I. díl: 84–88.

Vizinová, H.: K narozeninám prof. MUDr. Zdeňka Jirky, CSc. MSBS. 1998;7:60.

Sovová, E.: Prof. MUDr. Zdeněk Jirka, CSc. se dožil 85 let. MSBS. 2013; 22:214–215.

Vážený pane profesore, spolu s manželkou Mirkou a dětmi Simonou, Jiřím, Janem a Barborou přejeme za Univerzitu Palackého a redakční radu časopisu Medicina Sportiva Bohemica et Slovaca pevné zdraví, radost v rodinném kruhu a neutuchající nadhled a vtíp.

Mgr. Renáta Klvačová
ředitelka archivu
Univerzita Palackého v Olomouci